

บทที่ 5
บทสรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาถึงการบริหารงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำพูน ปี พ.ศ. 2544 นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดแล้ว และจะสรุปพร้อมไปกับยกประเด็นสำคัญบางประเด็นที่น่าสนใจ อีกทั้งจะขอกล่าวถึงข้อเสนอแนะในการศึกษาทั้งในเชิงวิชาการ และในเชิงนโยบาย

ส่วนที่หนึ่ง

จากงานศึกษาผู้วิจัยมุ่งศึกษาโครงสร้างและการบริหารการเลือกตั้ง รวม 3 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดเตรียมความพร้อมก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การดำเนินการเมื่อมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งและการดำเนินการบริหารการเลือกตั้งหลังวันเลือกตั้ง

ผลการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า การบริหารการเลือกตั้งมี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมความพร้อมก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย

- 1.1 ศึกษาระเบียบกฎหมายของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ให้ละเอียด
- 1.2 ดำรวจวัสดุ อุปกรณ์ในการเลือกตั้ง
- 1.3 จัดทำร่างประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้ง
- 1.4 จัดทำแผนในการเลือกตั้ง เช่น แผนการดำเนินการเลือกตั้ง แผนรักษาความสงบเรียบร้อย แผนประชาสัมพันธ์ แผนการสื่อสาร ฯลฯ
- 1.5 จัดหาเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง
- 1.6 จัดทำศูนย์เตรียมการเลือกตั้ง
- 1.7 ประชุมพนักงานในสำนักงานเพื่อเตรียมการเลือกตั้ง
- 1.8 กำหนดสถานที่ในการรับสมัครและจัดสถานที่ในการรับสมัคร
- 1.9 ออกคำสั่งแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในการรับสมัคร
- 1.10 ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในการรับสมัคร
- 1.11 จัดเตรียมแบบพิมพ์ วัสดุ อุปกรณ์ในการรับสมัคร
- 1.12 รายงานความพร้อมให้ กกต. ทราบ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการเมื่อมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง

1.13 ส่งประกาศการรับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไปปิดประกาศ ตามประกาศ กกต. เรื่อง การสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1.14 ดำเนินการรับสมัคร

1.15 รายงานผลการรับสมัครให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบ

1.16 ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัคร

1.17 แจ้งการรับสมัครหรือไม่รับสมัครให้ผู้สมัครทราบ

1.18 จัดทำประกาศการรับสมัคร

1.19 ส่งประกาศการรับสมัคร ไปปิดประกาศตามระเบียบฯ และส่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง

1.20 จัดทำประกาศหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง

1.21 ส่งประกาศหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง ไปติดประกาศตามระเบียบฯ

1.22 ร่างคำสั่งบุคคลผู้รับแจ้งเหตุการณ์ไม่ไปใช้สิทธิให้ ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งลงนามเรียบร้อยแล้ว ส่งคำสั่งบุคคลผู้รับแจ้งเหตุการณ์ไม่ไปใช้สิทธิ ปิดประกาศตามระเบียบฯ

1.23 ส่งประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ลงคะแนน เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ที่ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งลงนาม แล้วไปติดประกาศตามระเบียบฯ

1.24 แต่งตั้งผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง และส่งไปติดประกาศตามระเบียบฯ

1.25 รับบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จากศูนย์อำเภอ/กิ่งอำเภอ/เทศบาล ให้ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายลงนามเรียบร้อยแล้วส่งไปปิดประกาศตามระเบียบฯ เพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้ตรวจสอบและขอเพิ่มชื่อ ถอนชื่อ

1.26 รับวัสดุ อุปกรณ์ ที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดส่งมาให้ เช่น หีบบัตรเลือกตั้ง บัตรเลือกตั้ง สายรัด หนังสือคู่มือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

1.27 บรรจุวัสดุ อุปกรณ์ แบบพิมพ์ต่าง ๆ ลงในหีบบัตรเลือกตั้ง

1.28 บรรจุบัตรเลือกตั้ง สายรัดลงในถุงแยกเป็นรายหน่วย เพื่อเตรียมมอบให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

1.29 ผูกอบรวมคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ลงคะแนน เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย

1.30 รับมอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ชุดที่ 7-8 ที่ได้รับการเพิ่ม-ถอนชื่อ แล้วจากอำเภอ กิ่งอำเภอ เทศบาล

1.31 ส่งมอบหีบบัตรเลือกตั้ง วัสดุอุปกรณ์แบบพิมพ์ บัตรเลือกตั้ง บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ชุดที่ 7-8 ให้คณะกรรมการประจำเขตเลือกตั้ง เพื่อให้กรรมการประจำเขตเลือกตั้งมอบให้คณะกรรมการประจำเขตหน่วยเลือกตั้งที่เลือกตั้งกลาง

1.32 ตรวจสอบข่ายการสื่อสาร

1.33 รายงานความพร้อมในการลงคะแนนในที่เลือกตั้งกลางให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบ

1.34 ดำเนินการลงคะแนนในที่เลือกตั้งกลาง

1.35 รับมอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ชุดที่ 7, 8 บัตรเลือกตั้งที่เหลือจากการใช้สิทธิในที่เลือกตั้งกลางจากคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งกลาง

1.36 ส่งมอบหีบบัตรเลือกตั้ง วัสดุอุปกรณ์ บัตรเลือกตั้ง บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ชุดที่ 7, 8 ให้กับคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปกติ

1.37 รายงานความพร้อมในการเลือกตั้ง ในวันที่ 6 มกราคม 2544 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยเตรียมพร้อม

1.37.1 แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับหน่วยเลือกตั้ง

1.37.2 เป็นที่ปรึกษาให้กับคณะกรรมการประจำเขตเลือกตั้งที่หารือเข้ามาที่ศูนย์ปฏิบัติการเลือกตั้ง

1.37.3 ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีปัญหาในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

1.37.4 คอยประสานงานและอำนวยความสะดวกกับคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติ หน้าที่ในศูนย์ปฏิบัติการการเลือกตั้ง

1.37.5 รายงานเหตุการณ์ให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้งทราบทุกระยะ

1.37.6 นำส่งประกาศผลการรวมคะแนน และรายงานผลการรวมคะแนน ให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการบริหารการเลือกตั้งหลังวันเลือกตั้ง

3.1 เก็บรวบรวมแบบรายงานผลการนับคะแนน แบบประกาศผลการนับคะแนนเข้าแฟ้มแยกเป็นรายอำเภอ

3.2 ดำรวจเก็บวัสดุ อุปกรณ์ แบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่เหลือจากการใช้แยกให้เป็นหมวดหมู่ รายงานให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบ

3.3 รวบรวมบัญชีรายชื่อ ฉบับที่ใช้ลงคะแนนแล้วพร้อมกับบัญชีรายชื่อผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่มีเหตุสมควร ส่งศูนย์ประมวลผลภาค

3.4 รับบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและไม่แจ้งเหตุอันสมควร จากศูนย์ประมวลผลการทะเบียนภาค

3.5 สรุปบัญชีค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งรายงานให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งทราบ

3.6 ตรวจสอบเอกสารทางการเงินให้ถูกต้องตามระเบียบ

3.7 ส่งแบบบัญชีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แล้วรวบรวมส่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ส่วนที่สอง

สำหรับปัญหาหรืออุปสรรคของการบริหารการเลือกตั้ง จากงานวิจัยฉบับนี้ พบว่า ปัญหาหรือข้ออุปสรรคเกิดขึ้นทั้ง 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนการเลือกตั้ง

มีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ 2 ปัญหา คือ

1.1 ปัญหาการจัดทำร่างประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง ข้อมูลที่ได้จาก อสร. กับที่ทำการปกครองอำเภอบางหน่วยยังมีความคลาดเคลื่อนและไม่มีแผนที่สังเขปตามที่ระเบียบกำหนด

1.2 ปัญหาการจัดหากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่คะแนน ในการดำเนินการจัดหากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งนั้น อสร. เป็นผู้ดำเนินการจัดหาโดยคำนึงล่วงหน้ามาก่อนทำให้รายชื่อไม่เป็นปัจจุบัน เพราะมีการโยกย้าย ย้ายที่อยู่ใหม่นอกจากนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เห็นว่าอาจจะมีปัญหาในเรื่องความเป็นกลางอีกประเด็นหนึ่งคือ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงรายชื่ออยู่ตลอดเวลา

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการเมื่อมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งถึงวันเลือกตั้ง

มีประเด็นปัญหาดำคัญที่เกิดขึ้นอยู่ 3 ปัญหา คือ

2.1 ปัญหาการฝึกอบรมกรรมการประจำหน่วย เจ้าหน้าที่คะแนน ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำหน่วย มีปัญหาที่เกิดขึ้น คือ

2.1.1 รายชื่อกรรมการประจำหน่วยซ้ำกัน

2.1.2 ย้ายไปต่างถิ่น ไปทำงานต่างจังหวัด

2.1.3 ไม่มีประสบการณ์ในการเป็นกรรมการประจำหน่วยมาก่อน

2.2 บัตรเลือกตั้ง

2.2.1 บางหน่วยบัตรเลือกตั้งไม่เพียงพอ

2.2.2 หมายเลขบัตรเลือกตั้งซ้ำกัน กระดาษชำรุด

2.3 ปัญหาการรับหีบบัตร วัสดุอุปกรณ์ แบบรายงานเลือกตั้ง แบบประกาศผลการเลือกตั้ง

2.3.1 บางหน่วยนำแบบพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ ที่กฎหมายไม่ให้นำใส่หีบบัตรเลือกตั้งใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้ง เช่น บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง บัตรเลือกตั้งที่เหลือ

2.3.2 บางหน่วยกรอกแบบพิมพ์ ศ.ศ. 27 ไม่ถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการบริหารการเลือกตั้ง หลังวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ปัญหาเกี่ยวกับศูนย์ประมวลผลการทะเบียนภาค ดำเนินการพิมพ์บัญชีรายชื่อผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง และไม่แจ้งเหตุหรือแจ้งเหตุแล้วแต่ไม่เป็นเหตุอันควร (ศ.ศ. 2) ผิดพลาดโดยพิมพ์ชื่อคนที่มาใช้สิทธิแล้วลงไปด้วย ทำให้ประชาชนร้องเรียนเข้ามาที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยเห็นว่าเท่าที่ผ่านมาการดำเนินงานของ กกต. มีข้ออุปสรรคในด้านนี้ คือ

3.1 ด้านบุคลากร บุคลากรที่มีบทบาทหน้าที่ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ยังมีจำนวนไม่เพียงพอ และยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นพนักงานชั่วคราวในสำนักงานกรรมการประจำเขตเลือกตั้ง ทำให้การปฏิบัติงานไม่ราบรื่นเท่าที่ควรซึ่งได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยการขอข้าราชการฝ่ายปกครองมาช่วยปฏิบัติงาน แต่อย่างไรก็ตามข้าราชการที่มา ก็ช่วยได้ไม่เต็มเวลา เนื่องจากติดตามภารกิจในหน่วยงานสังกัด ในขณะที่การบริหารการเลือกตั้งจะต้องบริหารให้ทันตามเวลาที่กฎหมายกำหนด จึงต้องให้พนักงานในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทำงานล่วงเวลาในวันปฏิบัติงานปกติ และในวันเสาร์ อาทิตย์ สำหรับการแก้ไขปัญหาในระยะยาวนั้น ควรจะมีการบรรจุพนักงานให้เต็มกรอบโครงสร้างโดยเร่งด่วน กรรมการเขตที่จะช่วยเหลือในการปฏิบัติงานเลือกตั้ง ก็ควรที่จะอยู่ในวาระ 6 ปี เช่นเดียวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ยกเว้นคนที่ย้ายออกไปนอกจังหวัดหรือมีพฤติกรรมที่ไม่สุจริต เทียงธรรม จึงจะให้พ้นจากตำแหน่ง นอกจากนั้นควรจะมีเงินค่าตอบแทนตำแหน่งให้กับกรรมการประจำเขตเลือกตั้งเป็นรายเดือน เพื่อที่จะเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน ควรจะมีการฝึกอบรมพนักงานในสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งให้มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการบริหารการเลือกตั้ง เพื่อบุคคลเหล่านั้นจะได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ด้านงบประมาณ งบประมาณที่จัดสรรให้ กกต. จัดสรรมาให้ล่าช้า ทำให้บริหารงานเลือกตั้งไม่ราบรื่นเท่าที่ควร นอกจากนั้นการจัดสรรงบประมาณจาก กกต. ก็ยังไม่มีความเหมาะสม บางหมวดควรจะให้มากกับให้น้อย บางหมวดควรจะให้ไม่น้อยกับให้มาก การบริหารงบประมาณของกรรมการเขต ไม่มีระเบียบทางการเงินไม่มีความชัดเจน เวลาปฏิบัติจะต้องหาวิธีไป กกต. กลาง ทำให้เกิดความล่าช้าในการบริหารงาน สำหรับแนวทางแก้ไขนั้น กกต. ควรจัดสรรงบประมาณให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดให้เร็วยิ่งขึ้น และควรจัดสรรให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของแต่ละหมวด ควรจัดสรรงบประมาณให้กับกรรมการประจำเขตเลือกตั้ง ระเบียบทางการเงิน ควรจะเขียนให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติจะได้ปฏิบัติอย่างรวดเร็วและถูกต้อง

3.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์ในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ยังมีไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานและการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์จากส่วนกลางมาให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ส่งมาล่าช้า ทำให้การบริหารการเลือกตั้งไม่ราบรื่น ซึ่งการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ได้ขืมวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานอื่น เช่น ขืมคูหาเลือกตั้ง หีบบัตรเลือกตั้ง จากที่ทำการปกครองอำเภอต่างๆ ภายในจังหวัด ขืมเครื่องคอมพิวเตอร์ จากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอมาใช้ในการปฏิบัติงานในสำนักงานควรจะต้องจัดส่งวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็น และงบประมาณในการเลือกตั้งมาให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ที่จะใช้ปฏิบัติงานให้พอเพียง เพราะจากโครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนั้น จะมีจำนวนพนักงานไม่มากนักประกอบกับในอนาคตอันใกล้นี้ การบริหารการเลือกตั้งทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น จะอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่พอเพียงและมีเทคโนโลยีสูงในการปฏิบัติงาน

3.4 ด้านวิธีการจัดการ ในการบริหารการเลือกตั้งโดยกรอบแนวคิด (Conceptual) เป็นลักษณะการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) โดยเป็นการบริหารงานแบบจะต้องขอความร่วมมือไปยังองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะกับฝ่ายปกครองซึ่งเคยบริหารการเลือกตั้งมาก่อน เพราะฉะนั้น หัวใจของการบริหารงานเลือกตั้งก็คือการประสานงาน ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมานั้น มีการจัดสรรงบประมาณให้ไม่เพียงพอ และไม่มี ความเหมาะสม เช่น จัดสรรให้เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ได้งบประมาณเท่ากับ อำเภอ แต่การบริหารงานเลือกตั้งนั้น ส่วนใหญ่อยู่ที่อำเภอ สำหรับการบริหารงานในระดับเขต ซึ่งมีกรรมการประจำเขตทำหน้าที่ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำจังหวัดนั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ากรรมการประจำเขตนั้น จะเป็นการรวมตัวแบบหลวม ๆ เพื่อจะปฏิบัติหน้าที่เฉพาะกิจในช่วงที่มีการเลือกตั้งเท่านั้น ทำให้การปฏิบัติภารกิจของการบริหารงานเลือกตั้งในระดับเขตเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องในระหว่างที่ไม่มีการเลือกตั้ง

ส่วนที่สาม

ในอีกส่วนหนึ่ง คือแนวทางที่จะทำให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริต และเที่ยงธรรม ผู้วิจัย เห็นว่าเท่าที่ผ่านมาการดำเนินงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) มีข้ออุปสรรคในด้านนี้คือ การป้องปรามการทุจริตการเลือกตั้ง เพื่อให้การจัดการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันนำมาซึ่งผลประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติ รวมทั้งก่อให้เกิดความพึงพอใจและยอมรับผลของการเลือกตั้งจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นในด้านของผู้สมัครและผู้สนับสนุนเกี่ยวกับความชอบธรรม ความเสมอภาค ในการลงรับสมัครเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยกัน ในด้านของประชาชนก็จะได้บุคคลที่มาเป็นตัวแทนที่เป็นผู้มีความรู้ มีความซื่อสัตย์ สุจริต ทำงานเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างจริงจัง และในด้านของผู้ดำเนินการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการเมือง

จากการศึกษา คณะกรรมการการเลือกตั้ง ดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยได้ใช้กลไกต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นความพยายามที่จะทำให้การเลือกตั้งและผลของการเลือกตั้งเป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญการใช้อำนาจหน้าที่โดยชอบธรรมตามกฎหมายของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการคัดสิทธิผู้สมัครที่ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามในการรับสมัคร การสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ในบางหน่วยเลือกตั้ง รวมทั้งการสั่งให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง

นอกจากนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ใช้กลไกการเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งการตรวจสอบการเลือกตั้งโดยให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปดำเนินการจัดการเลือกตั้งที่จะรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ว่าเป็นของประชาชน คือ ได้บุคคลที่เหมาะสมเข้าไปทำหน้าที่ในสภาฯ ความพยายามของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของโครงการต่าง ๆ ก็เพื่อเป็นการกระตุ้นและชี้ให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการกระทำการทุจริตการเลือกตั้งกับผลเสียที่จะตามมาในวันข้างหน้า เมื่อประชาชนทราบถึงผลเสียที่จะเกิดต่อประเทศชาติก็จะเกิดความตระหนักและเรียนรู้เพื่อนำตัวเองเข้าไปสู่กระบวนการจัดการเลือกตั้ง การออกไปใช้สิทธิทำหน้าที่ของพลเมืองในการลงคะแนนเสียงด้วยจิตสำนึกของตนเองมากยิ่งขึ้น การออกไปใช้สิทธิกันมากเป็นกลไกหนึ่งที่จะต่อสู้กับการทุจริตการเลือกตั้งได้

สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตการเลือกตั้ง ซึ่งพบว่ามีประเด็นที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. คณะกรรมการการเลือกตั้ง ขาดบุคลากรด้านการสืบสวนสอบสวน การดำเนินการจึงไม่สะดวก ไม่ครอบคลุมกับพื้นที่ในแต่ละเขตเลือกตั้งและมีปริมาณงานมากกว่าบุคลากรที่มีอยู่
2. การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่มีหลักการที่ชัดเจนหรือหลักฐานชัดเจน ไม่มีพยาน ซึ่งเป็นการยากต่อการสืบสวนสอบสวนในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด

3. ในด้านกฎหมายที่ไม่ชัดเจนไม่สามารถเอาความผิดกับผู้ให้การเท็จหรือกลั่นแกล้งใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่นได้

การทุจริตการเลือกตั้ง เกิดจากผู้กระทำความผิดก็คือ ผู้สมัครฯ และผู้สนับสนุน ตลอดจนประชาชน ซึ่งหากปล่อยให้ผู้ทุจริตเข้าไปทำหน้าที่ในสภาและฝ่ายบริหาร ก็จะก่อให้เกิดความไม่เป็นกลางและเป็นธรรมในการทำหน้าที่ ปล่อยให้คนผิดมีอำนาจและยังคงกระทำความผิดซ้ำ ๆ โดยไม่ถูกลงโทษ การไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมในการใช้อำนาจนิติบัญญัติ แต่เป็นการทำหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มหรือพรรคพวกตน และการทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร ก็จะทำการทุจริตในราชการเป็นการถอนทุนที่ได้หว่านลงไปในการทุจริตเหล่านั้น จำนวนเงินที่แผ่นดินต้องสูญเสียไปกับการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการมีจำนวนสูงนับหมื่นล้าน ซึ่งการป้องกันบุคคลที่ทุจริตเข้าสู่ระบบการเมืองแม้จะต้องเสียงบประมาณในการจัดการเลือกตั้งไปจำนวนหนึ่งแต่ก็คุ้มค่ากับการได้คนดีเข้าไปสภา

ความพยายามในการดำเนินการป้องปรามการทุจริตการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ขอความร่วมมือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) และกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริตและเที่ยงธรรม แต่ก็ยังพบว่ามีกรณีฝ่าฝืนและกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง ซึ่งสาเหตุประการหนึ่ง เป็นเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งกับผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ในแต่ละพื้นที่มีความผูกพัน รู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีหรือเคยมีบุญคุณกันมา จึงทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งขาดความเกรงใจ ไม่เกรงกลัวหรืออาศัยความผูกพันส่วนตัวปกปิดพฤติกรรมของตน ในส่วนของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกิดความเกรงใจ เกรงกลัวต่ออิทธิพลหรืออาจใช้อำนาจหน้าที่ของตนช่วยเหลือ และเอื้อประโยชน์ให้กับผู้สมัครเข้ารับการจัดการเลือกตั้งที่ตนเองรู้จัก ละเอียดต่อการปฏิบัติหน้าที่ และสาเหตุอีกประการหนึ่งเป็นเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งและประชาชนที่พบเห็นการกระทำความผิดไม่กล้าที่จะแจ้งเหตุ เพราะเกรงกลัวต่ออำนาจและอิทธิพลของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีพฤติกรรมดังกล่าว และไม่มั่นใจว่าเมื่อตนเองแจ้งเหตุแล้วผู้มีความรับผิดชอบจะดำเนินการหรือไม่ หรืออาจจะนำข้อมูลต่าง ๆ ไปแจ้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ถูกร้องเรียนเพราะมีความผูกพันกับตนเอง และช่วยปกปิดความผิดบิดเบือนความจริง ส่งผลให้ผู้แจ้งเหตุเกิดความกลัวและรู้สึกความไม่ปลอดภัยในชีวิตของตนเองและครอบครัว เพื่อให้การป้องกันปรามการทุจริตการเลือกตั้งมีประสิทธิภาพและมีผลมากยิ่งขึ้น จึงควรมีแนวทางหรือมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

1. ควรมีการสืบเปลี่ยนหมุนเวียนการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่หมุนเวียนจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่งที่ใกล้เคียงหรือมีความเหมาะสม ในช่วงเวลาที่มีการเลือกตั้ง

2. ควรแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งให้มีความชัดเจนสามารถเอาผิดและดำเนินคดีทางแพ่งหรือทางอาญากับผู้ที่กลั่นแกล้ง ไล่อ้าย ให้การหรือเป็นพยานเท็จได้

3. เพิ่มกำลังบุคลากรให้เพียงพอครอบคลุมกับพื้นที่ ซึ่งนอกจากกำลังพลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และข้าราชการจากกระทรวงมหาดไทย แล้ว กกต. ควรขอความร่วมมือกับกระทรวงกลาโหมเพื่อขอรับการสนับสนุนกำลังพลจากทหารประจำการ ทหารเกณฑ์ และนักศึกษาวิชาทหาร (รค.) ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องปรามการทุจริต

4. รัฐควรมอบหมายหน้าที่ให้กับข้าราชการ ลูกจ้างและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐทุกคนให้มีหน้าที่ในการช่วยป้องปรามการทุจริตในเขตหมู่บ้านหรือชุมชนที่ตนเองพักอาศัยหรือปฏิบัติงานอยู่ ถ้าพบการกระทำความผิดต่าง ๆ ให้รายงานตรงต่อ ผู้ว่าราชการจังหวัด , ผู้กำกับการฯ , กกต. จังหวัด หรือ กกต. โดยตรง

ในส่วนสุดท้ายคือข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้วิจัย จะแยกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านวิชาการและด้านนโยบาย

1. ด้านวิชาการ

เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้ถือเป็นงานกรณีศึกษา จึงไม่อาจสรุปได้ว่า ผลการวิจัยนี้จะเป็นตัวแทนของกรณีอื่นๆ ด้วยเหตุที่มีความแตกต่างด้านลักษณะของพื้นที่และคุณลักษณะอื่น ดังนั้นควรที่ผู้อื่นจะได้ศึกษากรณีอื่นเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ในเรื่องการบริหารการเลือกตั้งต่อไป

2. ด้านนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ด้านประสานงานกับฝ่ายปกครองนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย เชิญผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ประชุมชี้แจงถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองในกระบวนการบริหารการเลือกตั้ง โดยชี้ให้เห็นว่ากฎหมาย ระเบียบหลายข้อที่ระบุให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่โดยตรง ไม่ใช่เป็นเพียงผู้สนับสนุนการเลือกตั้ง และจะเป็นผลดียิ่งขึ้นถ้าจะได้จัดให้มีการประชุมปลัดอำเภอ ผู้รับผิดชอบงานเลือกตั้งของที่ทำการปกครองอำเภอทั่วประเทศในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติ เพื่อที่ปลัดอำเภอจะได้เข้าใจในขั้นตอนของการปฏิบัติอย่างลึกซึ้งในกระบวนการบริหารการเลือกตั้งที่ฝ่ายปกครองรับผิดชอบ

2. ด้านการจัดสรรงบประมาณ ในการบริหารงานเลือกตั้งในจังหวัด อำเภอ กรรมการการเลือกตั้งควรจะมีการทบทวนจัดสรรให้มีความเหมาะสมและพอเพียง เพื่อที่ฝ่ายปกครองจะได้มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ในการเลือกตั้ง

3. ในการบริหารระดับเขตนั้น ควรจะมีพนักงานประจำของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานธุรการ อันจะเป็นการรองรับการปฏิบัติงานในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดในระดับเขตได้อย่างต่อเนื่อง